

השכר הגדול בהכנות לפסח

השכר הגדול בהכנות לפסח

לוא רוצה

"דבי חנניא בן עקשיא אומרי רצה הקב"ה לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצוות". תמהו רבים. המבקש לזכות את חבירו, כלום יטיל עליו יותר ויותר חובות?

אלא ביאר הגאון רבי יוסף מישאש זצ"ל מתלמסאן על פי משל: אהד מגדולי הסוחרים העשירים. נקלע לכפר נידה בדרך מסעו. ראה את דלות הכפר וביקש לנהוג ברוחב לב. פנה אל הראשון שנקרה בדרך, הושיט לו מטבע זהב ואמר: מבקש אני אכסניה לסעודה וללינה. מוכן אני לשלם חמישה דינרי זהב לכל פריט נין הסעודה. אמר האיש: המתן מעט, ואחפש לך אכסניה. דפק על פתחי הבתים, ונענה בשלילה. כולם חשבו שבא להתלוצץ וכי מי ישלם דינר זהב בעבור סעודה? לא כל שכן, חמישה דינרים.

ועוד על כל פריט ופריט?! אך בהגיעו לבקתה בקצה הכפר. חשב בעל הבקתה, להפסיד לא אפסיד, אף אם מעט ישלם, ונענה לאיש: הנה ביתי לפניו.

שב השליח וסיפר לעשיר כי מצא אכסניה, והעני טרח להכין את בקתתו. הגיע העשיר, ובעודו פורק את חפציו, מיהר העני לקנות מצרכי מזון, ערך את השולחן והציע המיטה. וכן בבוקר הכין סעודה מכובדת.

בהגיע שעת הפרידה, אמר לו האורח, שהותי ערבה לי. ועתה, הגש לי רשימה של כל פריטי הסעודה. עמד העני וערך רשימה: לחם וחמאה, ירקות וביצה, דג ופשטידה... אמר האורח: לא כך. במקום ירקות, כתוב: עגבניה, מלפפון, בצל. במקום פשטידה, כתוב: תפוחי אדמה, קמח וכו'. וכן על זה הדרך. ועוד, הוסף את כל כלי הסעודה המפה והמזלג, הסכין והכף... והרשימה הוכפלה ושילשה.

וכך היה. על כל דבר שילם לו חמישה דינרי זהב, והעני הפך לגביד העיירה.

כן הוא בעינינו, "רצה הקב"ה לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצוות", והרבה ה' לשלם שכר על כל פרט שבכל מצוה ומצוה, על כל מעשה ותנועה. כסבור האדם שעל התפילה בבוקר מקבלים שכר תפילה בלבד? אין הדבר כן! מקבלים שכר על כל פסיעה ופסיעה לבית הכנסת, עבור כל מזמור בפסוקי דזמרה, עבור כל פסוק וכל מילה. עבור כל אמן וכל ברכה, על כל כריעה ועל כל השתחויה, על כל נשיקה לתפילין, לציצית ולספר תורה ועל כל קימה והדוה פני זקן והכב. והשכר על כל פרט. לא ימדד ולא יספור מרוב. לא יאומן כי יספור. היש זכות גדולה מזו?!

כן הוא באשה לעבודתנו לפני פסח. אל לו לאדם להתאנה בטרדות הרבות, אלא ישמה שמחה רבה באשו שכר רב ממתין לו בעולם שמיני: טוב על כל פרט ופרט שעושה. ועל כל מאמץ הקטן ביותר.

1

לג
ומ
בג
או
הג
כב
שג
שי
הג
בז
ק
שר
נדר
שנ
בז

רבי אליהו אליעזר דסלר

לפי זה, מה שהורגלנו לקרוא "מיתה" היא באמת התחדשות החיים, ונמצא ששבנו אל כל העבר שלנו בהיותו מקובץ יחד, והוא הווייתנו. והווייה זו היא כמו שאנחנו עיצבנו אותה בהיותנו בעולם העבודה כשעברה על ידינו חלק חלק בנפרד. אפשר לומר שאחר המות אנו נמצאים בתיך העבר שלנו. אם נתדבק בהיותנו בעולם הבחירה בתורה ומצוות, נמצא את הווייתנו השלימה כשהיא דבוקה ומחוברת לתורה ומצוות ולנותן התורה ב"ה, לא כבעבר אלא בהווה ממש, וכן בעבירות ח"ו. אנו נרגיש ממש כי בה בשעה אנו עושים את העבירה או המצוה.

והגיענו לזמן הזה

אדם רגיל לחשוב כי כשעובר הזמן אין זה נוגע למהותו ואינו משנה בו כלום, כי מדמה שה"אני" מציאותו קבועה בפני עצמה ואינה משתנה, והזמן הוא רק עובר עליו.

אבל תפיסה זו טעות היא. אמרו חז"ל (נדה ל ע"ב), שהאדם קודם לידתו "צופה ומביט מסוף העולם ועד סופו", פירוש, שרואה במבט האחרית ומבחיץ שהכל אחד, ומהכל יוצא אך כבודו יתברך. אך משנולד הוא נכנס תחת הסתר הזמן, שחושב שרק ההווה ישנו, והעבר כבר אינו, והעתיד עדיין לא הגיע.

אבל באמת אופן השגה זו משקף רק את הווייתנו בעולם העשייה, שהוא מקום עיצוב מהותנו על ידי בחירתנו. כל רגע נחתם בחותם העשייה, כל רגע ורגע שעובר משאיר רושמו ביצירת מהותנו, דהיינו שעל ידי תורה ומצוות נקבע ונעשה חלק ממהותנו לרוחני. וכן גם בשלילה ח"ו, כשעובר רגע באייעשייה או בעבירה ח"ו, מטביע רושמו בעולם העשייה ונקבע חלק ממהותנו בהסתר וטומאה.

אותו החלק ממהותנו שמתגלה באותו רגע נקבע לאחד משניהם - לאור או לחושך - על ידי בחירתנו. וכשעובר הזמן הרי כבר נקבע בנשמתנו, ונשאר קיים ואינו בטל לעולם, אף על פי שמהעבר נסתר ונשכח מאיתנו, כאילו שכבר בטל.

והמשל לזה: מפת הארץ, שכל נקודה שעליה סימן לעיר, מכוסה בנייר שיש בו נקב אחד. כשנעביר את הנייר על פני המפה, נראה דרך הנקב עיר אחרי עיר, ונחשוב כאילו שבזמן שנראית עיר זו, לא נמצאת העיר הקודמת ולא הבאה; אבל הרי באמת קיימות כל הערים ביחד אלא שמכוסות הן, וכשירידו את המכסה יתגלו כולן בבת אחת.

כן הוא אצל האדם, שמגלים לו בכל רגע ורגע שבהווה נקודה אחר נקודה ממהותו, ושמוסתרת ממנו הנקודה הקודמת שכבר שייכת לעבר, אולם באמת היא קיימת בנפשו ואינה בטילה. וכשיבטלו מהאדם את הסתר הזמן לאחר מיתתו

כך רגע משאיר רושם

אור

2

הגדה של פסח

ויסירו את מכסה העוה"ז, יראה הכל בבת אחת; כל מהותו הרוחנית תתגלה על כל נקודות החושך והאור שבה כחטיבה אחת. ואז יראה שהזמן לא היה אלא הסתר, כי הכל הוא הויה אחת שנמצאת בבת אחת. זהו עולם הנצח שאין בו עבר ועתיד.

לכשנבוא לפניו יתב"ש שהכל גלוי וידוע לפניו, צופה ומביט עד סוף כל הדורות, וכולן בסקירה אחת, נבוא לפניו בכל הויתנו כמו שהיא בבת אחת. מה מעטות תהיינה נקודות האור של תורה ומצוות לשמה, ומה רב בנו החושך!

אוי לנו מיום הדין, אוי לנו מיום התוכחה! לו היינו יודעים שזמן היינו קביעת המחות, היינו מנצלים את הזמן העובר אחרת. אשרי איש שלא ישכחך וכן אדם יתאמץ בך, להדבק לרוחניות להאיר מהותו, ולקבוע הויתו לדבקות שלמה בה' בחיי עולם הבא! אשרי הזוכה.

המבדיל בין קודש לחל

בין קודש לחול אין דרגה אמצעית כלל. "שנים שיושבים ואין ביניהם דברי תורה הרי"ז מושב לצים, אבל שנים שיושבים ויש ביניהם דברי תורה שכינה שרויה ביניהם" (אבות ג, ב). הרי שרק דיבור קל מבדיל בין מושב לצים - שעליהם אמרו שכת לצים אינם מקבלים פני שכינה (סוטה מב ע"א) - ובין השראת השכינה ממש. והיינו "אין בין צדיקים לרשעים אלא דיבור פה בלבד" (קה"ר ט, י) - כעין נקודה גיאומטרית שאין בה ממש. והיינו "החיים והמות נתתי לפניך" (דברים ל, יט) - בלי פשרות, כי כל שאינו אמת הריהו שקר.

- 10 -
אין דרגה
אמצעית

וזה נבחן לאדם רק במבט האמת לתוך תוכו: "המבדיל בין קודש לחול, בין אור לחשך, בין ישראל לעמים, בין יום השביעי וכו'" - כולם מובדלים מן הקצה אל הקצה. כי כל שינוי ברוחניות פירושו - מצב שונה לגמרי, עולם חדש. הרוחניות היא תוכן כל דבר, וכשיש שינוי בתוכן הריהו דבר אחר לגמרי.

אין אנו מרגישים בין מדרגה למדרגה אלא תוספת וחסרון בלבד, כי האדם יראה לעינים. אבל ה' יראה ללבב, ובדין שמים יש הבדל עצום בין כל מדרגה למדרגה שלמעלה או למטה ממנה בדקות. [וכן אמרו חז"ל "עבדו ולא עבדו תרונתו צדיקו גמירו ניגרו ואינו דימה שינה פרקו מאה פעמים לשינה פרקו מאה ואחת"]

8

המבדיל

ח
מדגישי
לידי ט

בין ק

מו
קודם ע
על ידי

וזו
באור ב
כמו "ב
מן התו

בדו
פתאומי

כת
ז"ל: "כו
לו עמי
ממצרים
לעתידי

כל
שהתשוו
עכשיו ל

בין אלו

עבד
שאינו כ
נצח כו

ע
משיח

Handwritten signature

גַּבְרֵי יִשְׂרָאֵל אֵלֵינוּ יְהוָה יִשְׁמָע וְיַעֲשֶׂה כְּכָל דְּבַר צִוְיָנוּ
וְיִשְׁמַח בְּעֲשֵׂתנוּ וְיִשְׂמַח בְּעֲשֵׂתנוּ כְּכָל דְּבַר צִוְיָנוּ
וְיִשְׁמַח בְּעֲשֵׂתנוּ וְיִשְׂמַח בְּעֲשֵׂתנוּ כְּכָל דְּבַר צִוְיָנוּ
וְיִשְׁמַח בְּעֲשֵׂתנוּ וְיִשְׂמַח בְּעֲשֵׂתנוּ כְּכָל דְּבַר צִוְיָנוּ

גַּבְרֵי יִשְׂרָאֵל אֵלֵינוּ יְהוָה יִשְׁמָע וְיַעֲשֶׂה כְּכָל דְּבַר צִוְיָנוּ

מַעֲשֵׂה הַיָּדָיו וְיִשְׁמַח בְּעֲשֵׂתנוּ כְּכָל דְּבַר צִוְיָנוּ
וְיִשְׁמַח בְּעֲשֵׂתנוּ וְיִשְׂמַח בְּעֲשֵׂתנוּ כְּכָל דְּבַר צִוְיָנוּ
וְיִשְׁמַח בְּעֲשֵׂתנוּ וְיִשְׂמַח בְּעֲשֵׂתנוּ כְּכָל דְּבַר צִוְיָנוּ
וְיִשְׁמַח בְּעֲשֵׂתנוּ וְיִשְׂמַח בְּעֲשֵׂתנוּ כְּכָל דְּבַר צִוְיָנוּ

סיפור יציאת מצרים

כּוּחַ מִיְשִׁיבֵת גַּם הַמַּעֲשֵׂה יְהוָה יִשְׁמָע וְיַעֲשֶׂה כְּכָל דְּבַר צִוְיָנוּ
וְיִשְׁמַח בְּעֲשֵׂתנוּ וְיִשְׂמַח בְּעֲשֵׂתנוּ כְּכָל דְּבַר צִוְיָנוּ
וְיִשְׁמַח בְּעֲשֵׂתנוּ וְיִשְׂמַח בְּעֲשֵׂתנוּ כְּכָל דְּבַר צִוְיָנוּ
וְיִשְׁמַח בְּעֲשֵׂתנוּ וְיִשְׂמַח בְּעֲשֵׂתנוּ כְּכָל דְּבַר צִוְיָנוּ

וְיִשְׁמַח בְּעֲשֵׂתנוּ וְיִשְׂמַח בְּעֲשֵׂתנוּ כְּכָל דְּבַר צִוְיָנוּ
וְיִשְׁמַח בְּעֲשֵׂתנוּ וְיִשְׂמַח בְּעֲשֵׂתנוּ כְּכָל דְּבַר צִוְיָנוּ
וְיִשְׁמַח בְּעֲשֵׂתנוּ וְיִשְׂמַח בְּעֲשֵׂתנוּ כְּכָל דְּבַר צִוְיָנוּ
וְיִשְׁמַח בְּעֲשֵׂתנוּ וְיִשְׂמַח בְּעֲשֵׂתנוּ כְּכָל דְּבַר צִוְיָנוּ

וְיִשְׁמַח בְּעֲשֵׂתנוּ וְיִשְׂמַח בְּעֲשֵׂתנוּ כְּכָל דְּבַר צִוְיָנוּ
וְיִשְׁמַח בְּעֲשֵׂתנוּ וְיִשְׂמַח בְּעֲשֵׂתנוּ כְּכָל דְּבַר צִוְיָנוּ
וְיִשְׁמַח בְּעֲשֵׂתנוּ וְיִשְׂמַח בְּעֲשֵׂתנוּ כְּכָל דְּבַר צִוְיָנוּ
וְיִשְׁמַח בְּעֲשֵׂתנוּ וְיִשְׂמַח בְּעֲשֵׂתנוּ כְּכָל דְּבַר צִוְיָנוּ

מציגה של תורה

לְהוֹמֵן אַחֲרֵי מַאֲבְדֵי מוֹתוֹת וּמַעֲשֵׂי
וְיִשְׁמַח בְּעֲשֵׂתנוּ וְיִשְׂמַח בְּעֲשֵׂתנוּ כְּכָל דְּבַר צִוְיָנוּ
וְיִשְׁמַח בְּעֲשֵׂתנוּ וְיִשְׂמַח בְּעֲשֵׂתנוּ כְּכָל דְּבַר צִוְיָנוּ
וְיִשְׁמַח בְּעֲשֵׂתנוּ וְיִשְׂמַח בְּעֲשֵׂתנוּ כְּכָל דְּבַר צִוְיָנוּ

כרפס יחך

כרפס יחך

Commitments Seder

One should have in mind that the following betachah pertains to the yom tov as well as all the mitzvos of the evening.

Blessed be You, Hashem our God, King of the universe, Who has kept us alive and preserved us, and enabled us to attain this season.

The required amount of the first cup should be drunk within the required period of time, while reclining to the left.

Urechatz

A washbasin is brought to the leader of the Seder who proceeds to wash his hands without reciting a betachah. In some communities, the one who brings the water also pours it over the leader's hands, and in many homes, all the participants of the Seder wash their hands, too.

One should have in mind that the following betachah pertains to the yom tov as well as all the mitzvos of the evening.

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם שְׁהַחֲיֵנו וְקִיְמֵנו וְהַגִּיעֵנו לְצֵמַן הַזֶּה:

The required amount of the first cup should be drunk within the required period of time, while reclining to the left.

וְרָחַץ

A washbasin is brought to the leader of the Seder who proceeds to wash his hands without reciting a betachah. In some communities, the one who brings the water also pours it over the leader's hands, and in many homes, all the participants of the Seder wash their hands, too.

וְרָחַץ. In the list of *simanim* which we recite at the beginning of the Seder, outlining the order of the Seder, וְרָחַץ — washing the hands in preparation for Karpas — is the only one that is written with a החיבור (a coordinating conjunction which connects it with the preceding subject. We might attempt to explain the deeper meaning behind this as follows. וְרָחַץ is related to cleansing ourselves of our spiritual as well as physical impurities. The normal procedure in this regard is to first rid ourselves of our bad habits and deeds — סור מרע — and only then can we contemplate turning to do good — עשה טוב — in the Seder ritual order — קדש. We here reverse the normal order: first we immerse ourselves in mitzvos and good deeds (קדש) and only then do we attempt to divest ourselves of our impurities (וְרָחַץ). This reversal of the normal order...

...of the special nature of this night of Pesach. However, we must be aware of the fact that although one has committed oneself to do good by following the mitzvos of the Torah, וְרָחַץ (and this is the reason for the coordinating conjunction — the vav) — that this commitment is only be successful if accompanied by a similar commitment — וְרָחַץ. Sages have often asked the question why, after the command of H'el, when we invest so much soul-searching and repentance for our sins, is our repentance so short-lived? One day after Yom Kippur we go back to our normal behavior, and the cycle of shortcomings is repeated. What we have just learned about the relation between וְרָחַץ and קדש we can provide a better answer to this puzzling

פְּרֵפֶס

The leader of the Seder takes a piece of karpas (less than a kezayis so as not to incur the obligation of saying a berachah acharonah), dips it in vinegar or salt water, and distributes similar pieces to all assembled at the Seder. Then the following berachah is recited with the intention that it refers also to the maror which will be eaten later on:

הַעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרֵי הָאֲדָמָה:
אֶתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מְלֹךְ
בְּרֵרְוֶךְ

In some communities, the custom is to eat the karpas while reclining, while in some communities they do not recline.

question regarding the peculiarities of the human soul. When we are involved in our efforts of repentance, we concentrate on spurring ourselves to greater heights and stricter observances. We take on more stringent practices which we do not normally perform. For example, the *Shulchan Aruch* tells us that during this period one should not eat עֵצִים -- the bread (though kosher) which has been made by heathens, even though it is permitted during the rest of the year.

The problem is that in concentrating on being "frumer" than usual" we are so impressed with our own heightened religiosity that we do not pay attention to the fact that we have not worked on our shortcomings and thus they remain with us; and that is why only a day after Yom Kippur we revert to our old ways, because the adding of new mitzvos did not take the place of ridding ourselves of our old imperfect character traits. It is for this reason that the Ba'al Haggadah reminds us, in his recitation of the order of the *simanim* with the added *vav* attached to וררר, that although we are to be commended

The leader of the Seder takes a piece of karpas (less than a kezayis so as not to incur the obligation of saying a berachah acharonah), dips it in vinegar or salt water, and distributes similar pieces to all assembled at the Seder. Then the following berachah is recited with the intention that it refers also to the maror which will be eaten later on:

BLESSED be You, Hashem
our God, King of
the universe, Who creates the fruit of the earth.

In some communities, the custom is to eat the karpas while reclining, while in some communities they do not recline.

...and seeds above, and beyond our normal practice, we must not forget that attached to this קַרְפַּס must be the blessing of our faulty character traits, so that our process will genuinely carry us forward and not prove to be merely temporary.

The Raabam is of the opinion that the karpas and the maror, as well as the maror, are to be dipped into the charoses. During the time that the *Bais Hamikdash* was still standing, the sandwich consisting of matzah and maror was dipped in charoses. Rav Yosef Ber Soloveitchik, in his *Be'er Avraham* over which comes first, the blessing here over the dipping. In the case of the karpas, the *Shulchan Aruch* states in *Hilchos Chametz U'Matzah* (8:2) that one should make the blessing and then dips the karpas in the charoses. He begins and recites the blessing, "Who brings forth bread from the earth"; takes the vegetable, and dips it in

Egyptian exile, where we were slaves and veritable captives in prison.

Lach
the e
and f

In other words, we first say, "Next year in the Land of Israel" to demonstrate that we hope to be in the Holy Land next year, even if the final redemption does not yet materialize. Then we pray for the complete redemption to arise – in both a physical and spiritual sense – by next *Pesach*.

This idea underscores a very important concept that many people have yet to fully grasp. Many Diaspora Jews rationalize their refusal to make *aliyah* by saying, "What is so special about *Eretz Yisrael* today? There are so many problems there. I'll come when *Mashiach* arrives." Rav Ya'akov Emden teaches us that there is merit to living in God's Chosen Land even if things are not yet perfect.

In
powe
Jews'
pamp
Esthe

There are basically three levels of exile: One extreme is "Absolute Exile." This is when the Jewish people are physically banished from their Land and spiritually exiled, as well. They are in *galut* (a state of exile) and in the *golah* (the lands of exile, or the Diaspora). The other extreme is "Absolute Redemption." This will occur when *Mashiach* arrives and brings us back to HaShem, both physically (to His Land) and spiritually (complete repentance). However, there is a middle ground, in which the Jews (or individual Jews) are in a state of exile but do not live in lands of exile. This is certainly not the ultimate redemption, but it is also not absolute exile, because at least they are physically (and, to a large extent, spiritually) closer to God. Jews who live outside the Land of Israel are in both a state and a place of exile. Jews who live in Israel, however, are one step closer to redemption, because they do not live in the *golah*.

In
reflect
Th
old.
same

There is one more lesson to be learned from the Ya'avetz's words of wisdom. As stated above, Rav Emden gave this interpretation almost three hundred years ago, when it was extremely difficult to travel to and settle in *Eretz Yisrael*, and when the Land was not in Jewish hands. Nonetheless, he said: "Next year we could be in *Eretz Yisrael* by our own free will. No one is stopping us... The Land of Israel is before us, to go and dwell there at any time." What are we to say today, when conditions in the Holy Land are immeasurably better? We have the almost unprecedented opportunity to answer our first plea in "*Ha*

Th
Milch
were
witho
farewe
no ch
Th
from
the g
rash...
sick a

Lachma Anya" – "Next year in the Land of Israel." Perhaps if we make the effort to really be in *Eretz Yisrael* next year, HaShem will intervene and fulfill our second request – "Next year [may] we be free men."

חוב לצמר את בנו תורה ואף בשמורה עשרה אומרים לנו, השיבנו
 פתחת במלה אבא... יודע אתה למה פותחים בזה? משום שהאב
 אביו פעמים מספר עד שאמר לו: "התסרת מלה טעם - לא
 יצא לשאל את הקלוטות בפלים "אשאלך ארבע קלוטות" והתוודו
 פור זה מוכא בספר "עטרת שלמה" (אות י"ו) עם הסיום דלמלה:
 "הנה אני זוכר מעשה זה" והברתי את האיש וזהו שמו ר' פישלך
 וזהו י"ט שנים אחרי תולדתו, ונשבע אצל רבינו הקדוש אחרי מעשה
 זה!

נולד לו בן זכר

אחד שלמה ד' נ"ד

הבן שואל: - כאן אפשר לשאול ולבקש בן... וכן הויה לקשר הכאה
 סיד אתר בא אל הרה"ק בעל תפארת שלמה מבראדוקסק וצ"ל
 ובקש להתקבר מפיו בורע של קנימא. הודוה הרב, והואר אצלו וטג
 הפסח. בקיל הסדר אמר לו הרב, קרא נא מה שכתוב בהגדה: "כאן
 הבן שואל" - כאן אפשר לשאול ולבקש בן... וכן הויה לקשר הכאה

בין שואל - כאן אפשר לשאול ולבקש בן... וכן הויה לקשר הכאה

מניח הקטרה מוגנים כוס שני ושתי תניג זו והבן שואל ואם אין לו בן או שנת
 שואלת אותו ואם לאו הוא שואל את עצמו ואפילו חלמדי תכמים שואלים זה
 את זה

הגדה של פסח

הנה"ה שיהיה רב רב וישא רוב מבטע יצא ויבא...
 משה'ה שיהיה רב רב וישא רוב מבטע יצא ויבא...
 משה'ה שיהיה רב רב וישא רוב מבטע יצא ויבא...

הנה"ה שיהיה רב רב וישא רוב מבטע יצא ויבא...
 משה'ה שיהיה רב רב וישא רוב מבטע יצא ויבא...
 משה'ה שיהיה רב רב וישא רוב מבטע יצא ויבא...

הנה"ה שיהיה רב רב וישא רוב מבטע יצא ויבא...
 משה'ה שיהיה רב רב וישא רוב מבטע יצא ויבא...
 משה'ה שיהיה רב רב וישא רוב מבטע יצא ויבא...

הנה"ה שיהיה רב רב וישא רוב מבטע יצא ויבא...
 משה'ה שיהיה רב רב וישא רוב מבטע יצא ויבא...
 משה'ה שיהיה רב רב וישא רוב מבטע יצא ויבא...

5

הגדה של פסח

60

שאלת אורח ואם לאו הוא שואל את עצמו ואפילו חלקידי חכמים שואלים זה את זה
שאלת הקטורה, מוזנים כוס שני (שני) טעמי נ ויחב שואל ואם לאו אז לן בן או אשרו

ויסא טוהיוהוה : טוהיוהוה : טוהיוהוה
ויסא טוהיוהוה : טוהיוהוה : טוהיוהוה
ויסא טוהיוהוה : טוהיוהוה : טוהיוהוה

כמה שאלת אורח ואם לאו הוא שואל את עצמו ואפילו חלקידי חכמים שואלים זה את זה
שאלת הקטורה, מוזנים כוס שני (שני) טעמי נ ויחב שואל ואם לאו אז לן בן או אשרו

כמה שאלת אורח ואם לאו הוא שואל את עצמו ואפילו חלקידי חכמים שואלים זה את זה
שאלת הקטורה, מוזנים כוס שני (שני) טעמי נ ויחב שואל ואם לאו אז לן בן או אשרו

כמה שאלת אורח ואם לאו הוא שואל את עצמו ואפילו חלקידי חכמים שואלים זה את זה
שאלת הקטורה, מוזנים כוס שני (שני) טעמי נ ויחב שואל ואם לאו אז לן בן או אשרו

ויסא טוהיוהוה : טוהיוהוה : טוהיוהוה
ויסא טוהיוהוה : טוהיוהוה : טוהיוהוה
ויסא טוהיוהוה : טוהיוהוה : טוהיוהוה

כמה שאלת אורח ואם לאו הוא שואל את עצמו ואפילו חלקידי חכמים שואלים זה את זה
שאלת הקטורה, מוזנים כוס שני (שני) טעמי נ ויחב שואל ואם לאו אז לן בן או אשרו

כמה שאלת אורח ואם לאו הוא שואל את עצמו ואפילו חלקידי חכמים שואלים זה את זה
שאלת הקטורה, מוזנים כוס שני (שני) טעמי נ ויחב שואל ואם לאו אז לן בן או אשרו

כמה שאלת אורח ואם לאו הוא שואל את עצמו ואפילו חלקידי חכמים שואלים זה את זה
שאלת הקטורה, מוזנים כוס שני (שני) טעמי נ ויחב שואל ואם לאו אז לן בן או אשרו

מעשה

בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְרַבִּי עֲקִיבָא וְרַבִּי טַרְפוֹן, שֶׁהָיוּ מְסַבִּין בְּבֵנֵי בְרַק, וְהָיוּ מְסַפְּרִים בִּיְצִיאַת מִצְרַיִם כָּל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה, עַד שֶׁבָּאוּ תַלְמִידֵיהֶם וְאָמְרוּ לָהֶם:

רוביו הסיפור נראה שמרגיש הצלתו ביותר אך שני זכה לקבלת התורה כי הלא בשמחה בנה שיעבוד בני בית האסורים זכו ב און רובו של אדם להתפאר ואדרבה ביש מדבר להזכירו כנודע אבל בני אינו אלא כאשר המורה הוא מן השעבוד בלבד אבל כאשר זכה למחילה נשגבית בידאו שמרבה לספר גם היותו ילכן מקדום המגיד לומר מעתה יאפילו וכי מצוה לספר ביציאת מצרים

משום שכל המרבה לספר הרי זה משובח, שמרגיש ביותר הצלתה התיירה מה שבשם ישראל וכוונתו ומביא ראיה ע"ז, מעשה בראייתו וכי שהיו כהנים ולויים כמיש בביתם והיא ומימי שמחו וסיפרו ביציאת מצרים, הרי שלא היו שמחים בהצלתם מן השיעבוד שהיו שבטו של לוי לא היו משועבדים כלל, ועל כרחק שיעקר שמחתם לא היתה על השלילה, אלא על החיוב שהיו מרגישים הצלתם ע"י התיירה והמצוה, וזכה השמחה שלימה.

רבי זליג ראובן בניני

מעשה ברבי אליעזר וכו'

על דרך זו מבאר רבי בנימין מסטופצ'י מדוע בעל ההגדה היה צריך לפרט החכמים כל אחד בשמו, הלוא די היה לו לומר מעשה בחכמים שהיו מסובין בו, ויש לבאר דבעל ההגדה בא ללמדנו בזה רבותא גדולה, שתנה ר' אליעזר בן הירקנים היה ברק, וכמבאר בירושלמי סיני והובא בתוס' סיני דף כא ד"ה בן עזאי, ור' יהושע בן חנינא היה לוי, וראביע היה כהן, וכמבאר בבבא ד"א, ור' טרפון היה כהן (וכמבאר בפסחים דף ע"ב ע"ב, ע"כ א"ת לא בא ר' טרפון לכהני' כי א"ל עברה עמדתו כיון ור"ע היה ממשפחת גרים, וכמבאר בסנהדרין דף צ"ג ע"ג דתנן למדי תורה כבני ברק כ"ו, והוא היה מבני בניו של סיסרא כמבואר בספר סדר הדורות ואת ע/

וא"כ מאחר שכהנים ולויים וגרים לא היו בשיעבוד מצרים היונו אומרים שאין עליהם הונח להזכיר יציאת מצרים, לכן בא בעל ההגדה ללמדנו שגם החכמים הללו שהיו כהנים ולויים וגם יש שבאו ממשפחת גרים ואעפ"כ היו עוסקים בסיפור יציאת מצרים, והטעם בזה שיעקר הטובה שהוציאנו ממצרים אינה הפדות מן השיעבוד אלא שנינו זכינו לקבלת התורה, וא"כ גם לכהנים ולויים וגרים היה טובה, כי יודע שגם נפשות הגרים היו על דרך סיני בשמיבלו ישראל את התיירה, כמו שכתוב במשנה הירבה יאת אשר ישנו פה ואשר אינו פה, ועיקר הנס של יציאת מצרים היה כדי שיעי יציאת מצרים נזכה לתהיך, וע"י יציאת מצרים נתפרסם מצואות השניות, ולכן הזיבים כולם בסיפור יציאת מצרים.

רבי בנימין מסטופצ'י

והיו מספרים... עד שבאו תלמידיהם

רבים נתקשו איך יתכן שהתנאים עצמם לא הבחינו שעלה השחרז מיבא בירושלמי הגיגה נ"פ ד"א, אידית אלישע בן אביית, שאביו היה מגדולי ירושלים, וזביו שבא למול את בני [את אלישע] - קרא לכל גדולי ירושלים והושיבן בבית אחד, יאת ר"א ור' יהושע הישיב בבית אחד, ומן דאבלוי ישתני שרון מטפחים ומרקדים - אמרו ר"א ור"י עד דאלין עסקין בדוודוי נעטיה און ברין, ושבי יתעטשו בדברי תורה ורבה אש מן השמים והקיפד אותן, אמר לן אבייה אבא, גברין, מה באתם לשרוי ביהונ, אמרו לן ר' יוחי, אלא וישבני הוינו והורגן דברי תורה

א"ר ד"ר אלקנה בן עזריה דרי א"ר רבן שמעון סנה

הפסקה ב' דרי ה"פ

ה"פ פ"ק ב"ק פ"ד הל"ג א"ר רבן שמעון סנה
אמר רבי ה"פ הל"ג א"ר רבן שמעון סנה
ש"א ר"ז ש"א ר"ז א"ר רבן שמעון סנה
פ"ד הל"ג א"ר רבן שמעון סנה

א"ר רבן שמעון סנה
א"ר רבן שמעון סנה

ש"א ר"ז ש"א ר"ז א"ר רבן שמעון סנה
א"ר רבן שמעון סנה
א"ר רבן שמעון סנה
א"ר רבן שמעון סנה
א"ר רבן שמעון סנה

הפסקה ב'

הפסקה ב' דרי ה"פ

פ"ד

הפסקה ב'

א"ר רבן שמעון סנה
א"ר רבן שמעון סנה
א"ר רבן שמעון סנה
א"ר רבן שמעון סנה
א"ר רבן שמעון סנה

הפסקה ב'

א"ר רבן שמעון סנה
א"ר רבן שמעון סנה
א"ר רבן שמעון סנה
א"ר רבן שמעון סנה
א"ר רבן שמעון סנה

הפסקה ב'

א"ר רבן שמעון סנה
א"ר רבן שמעון סנה
א"ר רבן שמעון סנה
א"ר רבן שמעון סנה
א"ר רבן שמעון סנה

12

מה הנדה טעם ודעה של פסח

בְּרוּךְ הַמָּקוֹם בְּרוּךְ הוּא. בְּרוּךְ שֶׁנִּתְּן תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל. בְּרוּךְ הוּא. כְּנֶגֶד אֲרֻכָּעָה בְּנִים דְּבָרָה תּוֹרָה:

כיצד מספרים

המצוות. ודבריו תמוהין לומר שבביאת המשיח תתבטל לגמרי המצוה לנצח, והלא התורה עם כל המצוות הם לנצח. אלא העיקר הוא שזהו רק רמז בלשון הפסוק "למען חזכור יום צאתך" ולא נחשב לציווי ממש, ולכן לא נמנה במנין המצוות.

בְּרוּךְ הַמָּקוֹם בְּרוּךְ הוּא

לכאורה תמוה הדבר למה מננה את הקב"ה בשם "המקום". ומצינו בעה שיש מקום להתפלא על הנהגת הקב"ה בעולמו, כמו אצל אכלים, אנו אומרים להם המקום ינחם אתכם, והיינו שאין להם לדאוג, שהקב"ה נמצא בכל מקום, ואם זהו רצונו, ודאי הוא לטובתו של הנפטר ושל האכלים, וכן "המקום ימלא חסרונך" אומרים לאדם כשיש לו הפסד ממון ועלול ח"ו להתרעם, ועל זה אומרים לו הקב"ה הוא בכל מקום ואין לך לדאוג. וכן באן כשרואים רשע שלרעג על עבודת הקב"ה, ויש מקום לתמוה היאך הקב"ה מניח לרשעים כאלו, ולכן מקדימין שהקב"ה הוא בכל מקום, וכך רצונו ית' שתהיה לנו בחירה להיות צדיק או רשע. ומרגלא בפני הגה"ק מהרי"ל דסקין זצ"ל, שהוא רואה פלא ונס בכך שיש רשעים בעולם, שמסברא אי אפשר להבין היאך שייך בכלל להכחיש אמיתות הקב"ה ושהוא משגיח בעולמו, רק נס ממש הוא, שהקב"ה עצמו מסר לאדם כח לכפור בו.

בְּרוּךְ שֶׁנִּתְּן תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל

לאחר שמזכיר ארבעה סוגי בני אדם, חכם, רשע, תם ושאינו יודע לשאול, ומביא על כל אחד מהם רמז מהתורה ומה היא התשיבה בשבילי, ויש להתעורר מזה שאשרינו מה טוב חלקינו שהקב"ה מסר לנו תורה כזו שהכל כלול בה, שכל אחד ואחד בכל דור ודור יכול למצוא בתורתנו הקדושה כה צעריך לו, ולכן "ברוך שנתן תורה לעמו ישראל" שבה החכם והרשע והתם ושאינו יודע לשאול מוצאים לעצמם תשובה.

והגרי"א זצ"ל מסביר שכמו הכדור שמצוייה עליו מפה כל העולם (המכונה גלובוס) שכל נקודה המצויינת עליו מסמלת ארץ שליטה, כעין זה כל איה ואיה בתורתנו המנושה ואפילו כל תג מוכיח על סיגות הרבה, וככל פרט מהתורה"ק כרוצים תשובות לכל בעיה ובעיה מהאמית העולם עם סיפוי, וכמסביר בדבריו בביאורו לספרא דצנועיותא (ספרי) ויהי ערצתו שפנינו ה' בנים מרובי בניו שנתן תורה לעמו ישראל

איה
תכ
לו
איה
וספ
אינו
את
נתן
שוכ
שבש
כחס
ליכד
אחר
וקיי
ולכן
איה
ויש
שיש
את
מי

13

וַיִּשְׁמַע ה' וַיִּזְעַק וַיִּבְרַח אֱלֹהֵי מִצְרָיִם מִפְּנֵי מִצְרָיִם
וַיִּשְׁמַע ה' וַיִּזְעַק וַיִּבְרַח אֱלֹהֵי מִצְרָיִם מִפְּנֵי מִצְרָיִם
וַיִּשְׁמַע ה' וַיִּזְעַק וַיִּבְרַח אֱלֹהֵי מִצְרָיִם מִפְּנֵי מִצְרָיִם

14

... of an intelligent person. Dull the sharpness of his complaint by...
... the valuelessness of his prejudices. Teach him that questions...
... can be meaningfully answered only when they are asked with...
... of an "insider" and not with the flippancy of an "outsider" to...
... of *atah* *hak'hei et shivav*, bring your *atah*, your own self and...
... into this dialogue. Teach by example. Establish friendly, warm, per-...
... with him based upon a mutual personal respect and affection.
... he will realize that "*iltu huayit shum lo hayah nigal*, that had he...
... he would not have been redeemed," that the survival of Jewry — a...
... shares with all Jews throughout the ages — can never be attained...
... such an attitude; that if all Jews took his attitude — the posture of an...
... the fundamental for the trivial, excluding himself from the...
... of Tradition — our doom as a people and a communion...
... sealed. But above all — love him!

מה תבדוק ממני? א wrong question often asked by young people is: "What...
... world going to give me?" The right question should be: "What does the...
... of me?" The wrong question is: "What are my rights?" The right...
... that should be asked is: "What are my duties?" The right question that...
... thinking person always asks himself is: "What should I?" The wrong...
... one that reflects upon an immature and underdeveloped character,
... "Why can't I?" President John F. Kennedy reminded us of the difference...
... the two when he urged us to ask not what our country can do for us,
... what we can do for our country. This indeed is the difference between the...
... and the *rasha'* of the Haggadah. The Wise Son asks for information...
... obligations and duties. The Wicked Son shrugs his shoulders and...
... *mitodah ha-zot lakhem?* What do you need all this for?" In fact,
... question is not a question at all! It is merely a challenge phrased...
... negatively. It is a smug harangue with a question mark appended as an...
... thought is an impertinent perversion of punctuation.

... R. Nahman of Braslav offers an explanation of the dialogue...
... Wicked Son quite different from that of the Haggadah. He has the...
... "Where is your God?" which is a direct challenge to Judaism as...
... the denial of His very existence, rather than doubting the value of...
... God. "Where is your God?" presupposes that God is not present where...
... Wicked Son, is. Therefore we must say to him, "Even in your place,
... as you are in the very bowels of denial, there too you will be able to...
... His Godliness. Even from those inner depths you can cleave to Him and...
... to Him in complete repentance, because your Godliness is disguised

כִּינֹה גִּבְרָתוֹ וְאֵלֶּךְ וְקִפְּי שְׁהוּצִיא אֶת-עַצְמוֹ מִן הַכֶּלֶל, קִפְּר

Wise Son will see the events of our times in the perspective of the *afkoman*,...
... that in essence it is ultimately God who directs the events of man, and He does...
... so in such mysterious ways. This is the essence; all the rest is commentary,
... development, and denouement.

There are many people today who openly violate many sacred Jewish...
... institutions yet are "proud to be a Jew." They may dismiss Jewish observances...
... as medieval anachronisms in the age of the internet, yet they vigorously assert...
... their Jewish identity. They are generally good-natured, intelligent, sympathetic...
... souls, and are in their innermost hearts preciously Jewish. This is a case of...
... being a *rasha'* without *rishut*, without evil. Perhaps, then, such a second son...
... should be called not "Wicked" or "Evil," but "Mistaken." His waywardness is to...
... be traced not to evil intent but to a lack of understanding; not to malice but to...
... ignorance; not to wickedness but to a fundamental mistakenness. The failure...
... of such a *rasha'* is intellectual, not moral. He has not learned, he has not been...
... taught, he does not understand. His views reflect the agnosticism of the times.
... He is the opposite not of *tzaadik* (pious one) but *hakham* (wise one). In the...
... scale of wisdom represented by the Four Sons, the *rasha'* is he who, although...
... well endowed with natural intellectual gifts, has failed to make use of them or...
... misused them in his Jewish, religious life.

This special kind of lovable *rasha'* is fairly common nowadays. We dare not...
... lightly level such an accusation against Jews who have demonstrated an almost...
... unparalleled charitableness; who have helped so gallantly in the establishment...
... and development of the State of Israel; who have constructed and supported...
... so many synagogues and educational and philanthropic institutions. But they...
... can, I believe, be identified with the second son, the Haggadah's *rasha'*; as we...
... have described him. The second son is not a metaphysician. He merely likes...
... his comfort — including his cognitive comfort with the anti-religious mode of...
... society — and his convenience and just does not want to be bothered. *Shabbat*...
... and *Kashrut*, Passover and Sukkot — these are burdensome. And why does...
... our second son forfeit this precious heritage because of such considerations?...
... Because, the Haggadist tells us, *kafjar be-ikkar*, he has denied that which is...
... fundamental. He is not a heretic. He may even believe in God. But out of an...
... acute and amazing religious ignorance he clings religiously to the secondary...
... while dismissing the primary and fundamental as unimportant!

The *rasha'* must never be treated with disdain or enmity. We must approach...
... him with understanding and sympathy. "Blunt his teeth," the Haggadah tells...
... us. Argue with him, debate with him, teach him, educate him. Show him that...
... his scale of values is completely distorted, that the argument from convenience

לא אמרתי אלא בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך

שנה אחת, לאחר שסיים לערוך את הסדר, יצא הצדיק רבי יששכר דוב מבעלז אל רחוב העיר כשהוא מלווה במשמשו הנאמן. עברו הרבי ומשמשו על יד ביתו של אחד מפשוטי העיר ושמעו אותו כשהוא אומר בהתלהבות: "לא אמרתי אלא בשעה שמצה ומרור מחותנים לפניך"!!!

"מחותנים" - צחק הגבאי - עם הארץ הוא זה ואינו יודע קרוא! טועה אתה - הסהו הרבי - אכן צודק האיש המצה והמרור - מחותנים הם!

הכיצד?! תמה המשמש.

אסביר לך - אמר הרבי - על פי משל. לעשיר אחד הייתה בת מושלמת וכלילת המעלות ואביה חיפש לה שידוך רם מעלה כערכו וכערכה. לאחר חיפוש ממושך נמצא החתן המיועד, כליל המעלות ומושלם במידות, אלא שהיה החתן בנו של עני מדוד...

בא העשיר אל בית החתן וביקש לערוך מיד סעודת אירוסין מהמאכלים אשר מצויים בבית.

אין זה לכבודך - אמר אביו של החתן - המתן מעט ונערוך סעודה מכובדת יותר שכן בביתי אין כל כי אם פת חרבה ומעט בצל...

בכל זאת - אמר העשיר - אין ברצוני לחכות אף לא רגע אחד! לחתן שכזה כבר חיכיתי מספיק!!!

כעבור זמן לא רב נשאו השניים והעשיר הביא את הזוג אל ביתו, שם נתן להם את כל צרכם והותר.

לימים, הכעיס החתן את חותנו. הוציא העשיר מכיסו פיסת בד בלויה והראה אותה לחתן: ראה נא! האם הנך זוכר?! פיסת בד קרועה ובלויה זו הייתה חלק מהחליפה בה היית לבוש כחתן - מאשפות רוממתי אותך!

הזכר נא גם אתה - אמר החתן בהוציאו פרוסה לחם יבש - אתה הוא זה שהפצת בי ולא רצית להכתין אף לא רגע אחד...

כן הוא גם הנמשל - אמר הרבי - הקדוש ברוך הוא מדאד לנו בליל הסדר את המרור - זכר לשעבוד מצרים כאשר היינו שם לעבדים ומשם גאלנו בני יידיש ונמנו, ואנו מראים לך את המצה - זכר לבשר שני הכהן הקדוש בעשיר שיעצנו מספרים

אם...

ל
ס
ת
ל
ל
ל
ל
ל
ל

קכ הגדה של פסח \Leftarrow אוצרות התורה

כן הוא הנמשל - התורה ציוותה "וזכרת כי עבד היית במצרים", כדי שלא תבוא לידי גאווה. ובכל פעם שתרגיש שהנך בא לידי גאווה, מיד תזכור את עברך שהיית עבד במצרים ותסתלק הגאווה מליבך.

תיקון שורש עם ישראל

מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו

כתוב במשנה, מתחיל בגנות ומסיים בשבח. בהגדת "אמרי שפר" להגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל כתב הטעם שצריך להתחיל בגנות, דהנה, יכול אדם לטעון מה לנו להודות על הנס של יציאת מצרים, והלא הקב"ה הוא הביאנו לגלות המרה הזו, עבור דיבור אחד שאמר אברהם אבינו "במה אדע כי אירשנה" (בראשית ט"ו), וכי אם אדם שבר רגלו של חבירו ואחר כך ריפא אותו יש לו להודות לו על זו הטובה.

על כן בא המגיד להסביר שירידת ישראל למצרים היתה לטובתם לקרובם לעבודתו יתברך, דאם היו אחרי מות יעקב אבינו בארץ ישראל, לא היו באים לעבודתו כלל, שהרי מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו, ככל אומות העולם. ורק האבות ראו באספקלריא של חכמתם אשר השמים וכוכביהם אינם אלא כלי ביד היוצר יתברך להנהיג בם את עולמו, אך זרע ישראל לא הכל הגיעו לחכמה זו, ובשביל זה היו עלולים לשוב לעבודה זרה, לדעת אבותיהם הראשונים. כי טבע הליכות האדם בזמנים הללו היה להמשך אחר עבודה זרה באמונתם כי המה המשפיעים פרנסה. ורק אחר שירדו למצרים וכבר ידעו כי אין אלהי מצרים מועילים. ובעל כורחם היו עיניהם תלויות לה' אלהי אבותיהם. מכל שכן אחר שהוציאם וראו השגחתו יתברך עליהם ביהוד, בזה קרוב הקב"ה לעבודתו.

אוצרות התורה ⇨ הגדה של פסח _____ קכא

זהובים על הביקור. ומהשני עשרים זהובים. שאל השני את הרופא מדוע תדרוש ממני כפלים מחברי. הרי מחלתינו שווה? ויען הרופא: טעית. הן אמת שמחלתכם שווה. אך התרופות אינן שוות. כי התרופות שלך עולות יקר כפלים מחברך. אמר החולה גם זה יפלא בעיני, למה נתת לי תרופות יקרות משל חברי? השיב הרופא: זמן רב עוסק אני ברפואה, וראיתי בפנקסי כי גם אמך זקנתך היתה חולה באותה מחלה, נמצא שמחלה זו נשרשה לך מאז הולדתך, ולעקור מחלה כזאת יש צורך בתרופות חזקות. לא כן חברך שהוא בריא בטבעו, די לו בתרופות רגילות.

קושית החולה השני גם לנו קשה, למה צריכים אנו תרופות חזקות ונוראות, להוציאנו ממצרים דווקא "ביד חזקה ובזרוע נטויה", עשר מכות וכו', וכי לא די לנו בתרופות קלות כדי שנגיע לאמונה בה? אלא התשובה היא, הרי במצרים היינו עובדי עבודה זרה, ומחלה זו היא מבטן ומלידה, "עובדי עבודה זרה היו אבותינו" מחלה כזו צריכה תרופות חזקות ויעילות כדי לרפואתה.

לכן מתחיל בגנות, כי אחר שהזכרנו שהוציאנו ה' ביד חזקה ובזרוע נטויה וכו', מפרשים ואומרים שכל זה מפני ש"מתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו".

מטרת הגלויות והיסורים לזכך את ישראל

מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו
כתוב במשנה, מתחיל בגנות ומסיים בשבת.

בהגדת "מעשה ניסים" כתב, הנה יכול האדם להתפלא על מה אנו מספרים טובת הבורא שהוציאנו ממצרים, הלא טוב אם לא היה מגלה את בני ישראל למצרים. ויותר קשה מדוע הביא עליהם גלות ללא עוול בכפס וללא חטא שחטאו. וכבר עמדו ע"ז המפרשים.

אוצרות התורה - הגדה של פסח

אין לאדם להתערב בדין לא לו

רבינו יוסף חיים בהגדתו "אורה חיים" כתב: שמעתי מקשים בשם המפרשים ז"ל בפזמון של חד גדיא, הנה לכאורה נראה שהשונרא עשה שלא כדין שאכלה לגדיא, וא"כ הכלבא שנשך לשונרא עשה כדין, והחוטרא שהכה לכלבא עשה שלא כדין, והנורא ששרף לחוטרא עשה כדין, וכן ע"ז הדרך עד הסוף, ותמצא שנראה לכאורה ח"ו שהקב"ה עשה שלא כדין, ואיך יתכן זה?

ותידעו, כי הגם שבאמת השונרא עשה שלא כדין שאכלה לגדיא, אבל עכ"ז יש עוון אשמה על הכלבא שנשך אותו, כי מי הכניסו בזה הענין להיות הוא גואל הדם של הגדיא, ומי שם אותו שופט בארץ לשפוט ולנקום, ולמה נכנס בתחום שאינו שלו? ועל כן בא החוטרא והכה אותו בעבור זה, ונמצא שהחוטרא כדין עשה שהכה לכלבא, ומאחד שהחוטרא עשה כדין, ממילא השונרא עשה שלא כדין, וכן על זה הדרך עד הסוף, ונמצא שהקב"ה עשה כדין, וזה טעם הפזמון לומר שהכלבא נתחייב על שהכניס עצמו בעסק שאינו שלו. וזה הטעם שנענשו פרעה ומצריים.

עונשו של המבזה פיוט חד גדיא

כתב מרן החיד"א זצ"ל וי"ת "חיים סאל" ח"א סי' כ"ה, "שאלת ממני, על אדם אחד שהיה מתלוצץ על פיוט "חד גדיא" שאומרים בערי אשכנז ליל התקדש חג, ופער פיו, וקם אחד מהחבורה ונדהו, אם נדויו נדוי או שמו לא היה חייב, ונדהו שלא כדין וכו'.

תשובה: כל כי האי מילתא פשוטה לפני, כי אנוש זה זד יהיה, לץ, המתלוצץ על מה שנהגו רבבות אלפי ישראל בערי פולין ואשכנז ועוד, ואשר לפנים בישראל גדולי עולם קדושי עליון דור דור וחכמיו, והן עוד היום לא אלמן ישראל. כמה זכמה ראשי ישיבות וגאונים כולם אמרו ואומרים פיוט זה, ונמצא דשע זה מתלוצץ ברבבות ישראל וגדוליהם, אבות בית דין

ז
ח
ט
י
יא
יב
יג
יד
טו
טז
יז
יח
יט
כ

118

המחבר: הרב יוסף חיים פאנו
 המעביר: הרב יוסף חיים פאנו
 המדפיס: הרב יוסף חיים פאנו
 המפיץ: הרב יוסף חיים פאנו

המחבר: הרב יוסף חיים פאנו
 המעביר: הרב יוסף חיים פאנו
 המדפיס: הרב יוסף חיים פאנו
 המפיץ: הרב יוסף חיים פאנו

Rabbi Lau

מגלים את המצות

צֵא וּלְמַד מֵה בְּקִשׁ לְבֶן הָאֲרָמִי לַעֲשׂוֹת לַיעֲקֹב אָבִינוּ. שְׂפָרְעָה
לֹא גָזַר אֱלֹא עַל הַזְּכָרִים, וּלְבֶן בְּקִשׁ לַעֲקֹר אֶת הַכֹּל, שְׂנַאֲמַר:

אֲרָמִי אֵבֶד אָבִי

וַיֵּרַד מִצְרַיִמָּה

וַיַּגֵּד שֵׁם בְּמִתִּי מְעֹט

וַיְהִי שֵׁם לְגֹוֵי

גְּדוֹל עֲצוּם וְרָב

"ולבן ביקש לעקור את הכל"

הטבח והטמיעה

הדמות הבולטת שביקשה לעקור את הכל, היא דמותו של לבן הארמי. וכל בר דעת עומד ותמה: וכי לבן היה האויב הגדול ביותר של יעקב אבינו? הרי על-פי פשוטו של מקרא הוא לא התכוון להרוג אותו ולהכחיד את כל משפחתו וכי עשיו הרשע לא היה מסוכן יותר? ושלא ניתן לומר כי לא על השמדה פיזית מדובר כאן, כי אם על השמדה רוחנית - התבוללות.

"הבנות בנותי והבנים בניי", אמר שבא לבן וזאצית לא מן והוא רוצה להשאיר את כולם אצלו בארצו כדי שיגידו על ברכיו ומינה לבן זהו זהו איש המוכן בסופו של דבר לוותר על הכל על הבנות והנכדים ואפילו על הרכיש - אבל לא על אקבינו. "למה נגבת את אלוהי?" שם לא יע על זה הוא אינו מוכן לוותר, ומדביק את יעדיו בבר הנקמד כשהוא רואה דבר שם שבעת ימים בשלושה ימים.

אכן, הנוצרה של "גד יהיה זרעך בארץ לא להם" שם בניו יוצרו חוקים נפרדים עם בניו אדם אמוני לבנו את מלאכה וקנין מספרים. דעם משהו נמנה. אשתי אשתו ושיעור בריאנותו נמנה ונמנה.

יותר מהגזירות של פיתום ורעמסס ואפילו מהגזירה הנוראה של פרעה: "כל הבן היולד היארה תשליכוהו!" (שמות א. כב).
עדים אנו בדורות רבים, ובמיוחד בדור האחרון, לתופעה שעמנו פוחת והולך. בכל ארצות הנכר, על-פי מחקר סטטיסטי, התברר כי מבין מאה ושישים המדינות בהן ישנם יהודים (במספר זה או אחר). הרי בעשר השנים האחרונות רק בשתיים מהן עלה מספר היהודים ואילו בקרוב למאה ושישים מדינות - מספר היהודים בהן פוחת והולך. מספר היהודים מצוי בעלייה אך ורק במדינת ישראל, ולהבדיל בגרמניה... לשם הגיעו מהגרים רבים מארצות מזרח אירופה. מה קורה ליהודים ברחבי תבל שמספרם פוחת והולך? לא מאורעות של 1492 - גירוש ספרד, ולא מאורע של 1942 - ועידת ונזה - לא אלה הגורמים לפיחות במספר היהודים בכל הארצות הללו. אלא - מחוי לקומי מדינות שמרן היתר עלויה המונית לארץ - הרי ברוב המדינות, הגוים מייצגים הכמיונית הם יישואי התערובת וההתבוללות, או אם תרצו בסדר הפוך, כחומר. להרבונו על מינה הטמיעה וההתבוללות בנים וצנתי רבים אשר יתקנו את עצמם מעם ישראל. מהורה וממירתי

זהו המבנה של המדינה הישראלית. המדינה הישראלית היא מדינה יהודית. המדינה הישראלית היא מדינה יהודית. המדינה הישראלית היא מדינה יהודית.

20

They imposed hard labor upon us — as it says: The Children of Israel with hard labor.²

We cried out to HASHEM, the God of our fathers; and HASHEM heard our voice and saw our affliction, our burden and our oppression.³

Rebbi Abraham Twerski

Deuteronomy 26:7

We too put forth a great deal of effort in our lives. "What was it all for?" That day can be a pleasant one, but when we will be able to look back happily and constantly upon a very positive and fruitful life, we will be able to see then the hours and days spent in surviving our ephemeral desires, we will painfully discover that we have essentially futile, a very painful discovery indeed.

One who can foresee the future" (Tamid 32a). There is no doubt that a very pleasant experience, if we emphasize our material needs.

They imposed hard labor upon us — נִתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבָדָה? Now the reader of the Haggadah was explaining that in each of us we are to envision ourselves as though we personally participated

in the house who had worked into the wee hours of the night preparing for the seder, scrubbing down the kitchen and transferring all the utensils to the basement — said, "Oh, I have no trouble identifying with that! It says here that the Israelites were put to doing hard work. At that time of the Exodus that is still very much with us today."

We cried to HASHEM

the enslavement in Egypt and the way it was brought to an end. The miracles with manifest Divine intervention provides us with that teaching.

[111]

לְמַעַן עֲנֵנוּ בְּסִבְלָתְכֶם, וַיִּבֶן עָרֵי מִטְּכֶנּוּן, יָגֵן עָלֵינוּ

אֶת פְּתוּחַ וְאֶת רֵעַמְסָם.¹ וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבָדָה קָשָׁה — כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר, וַיַּעֲבֹדוּ

מֵעָרִים אֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרָה.²

וַיִּשְׁמַע יְהוָה וַיַּרְא אֶת עֲנֵנוּ, וְאֶת עֲמָלֵנוּ,

וְאֶת לְחַצְנוֹ.³

in order to oppress them with their burdens

The text points out that the prime purpose of forcing the Israelites to work was not to have the cities built, but simply to oppress and torture them. The Talmud explains that they were told to build in a marshy area, where the bricks would inevitably sink into the ground. After laboriously erecting a brick wall, the slaves would return only to find that all their labor was for naught, having been swallowed by the swamp.

It is told that a man was once sentenced to twenty-five years of hard labor, and was shackled to a huge wheel fixed in the wall, which he had to crank during all his waking hours. As he turned the heavy wheel, he would often try to imagine what he might be achieving through his backbreaking work. Perhaps he was turning a millstone that was grinding grain into flour, or perhaps he was bringing water up from a deep well to irrigate a field.

When the long sentence came to an end and the shackles were removed, the first thing this man did, broken in both body and spirit, was to go to the other side of the wall to see just what he had been accomplishing for twenty-five years. How shocked he was to discover that there was nothing there! Just a wheel in the wall, not attached to anything. At this point he broke down in tears. "Twenty-five years of hard work, all for nothing." The awareness that all his work was of no avail was far worse than the hard labor itself. The Egyptians knew this, and this is how they tortured their slaves.

[110]

They imposed hard labor upon us — as it says: The Children of Israel with hard labor.² We cried out to HASHEM, the God of our fathers; and HASHEM heard our voice and saw our affliction, our burden and our oppression.³

Rabbi Abraham Twerski

Deuteronomy 26:7

We too put forth a great deal of effort in our lives. "What was it all for?" That day can be a pleasant surprise or a dreadful anguish. If we live spiritual lives and constantly look back happily upon a very positive and happy past, we can see then is hours and days spent in surviving our ephemeral desires, we will painfully discover that they are practically futile, a very painful discovery indeed. One who can foresee the future" (*Tamid* 32a). There are those who make that a very pleasant experience, if we emphasize our spiritual needs rather than our material needs.

וְיָחֲזוּ עֲלֵינוּ יְבָרָה — They imposed hard labor upon us

Now the reader of the Haggadah was explaining that in each generation we envision ourselves as though we personally participated

in the suffering of the Israelites who had worked into the wee hours of the nights pre-paring the matzah, scrubbing down the kitchen and transferring all the utensils to the basement — said, "Oh, I have no trouble identifying with the Israelites here; he felt that the Israelites were put to doing hard work, and the subject of the Exodus that is still very much with us today."

וַיִּשְׁמַע יְיָ — We cried to HASHEM

When the Israelites were in Egypt and the way it was brought to an end, HASHEM heard our voice and saw our affliction, our burden and our oppression with manifest Divine intervention provides us with

[111]

לְמַעַן עֲנֵנוּ בְּסִבְלֹתֵם, וַיִּבֹר עָרֵי מִטְּוֹנוֹי לְיָדֵינוּ עוֹיֵנוּ.
 אֵת פִּתְּם וְאֵת רַעְמֹסְתֵם.
 וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבָדָה קָשָׁה — כְּמִהַר שֶׁנֶּאֱמַר, וַיַּעֲבֲדוּ
 מִצְרַיִם אֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרֹה.²
 וַיִּשְׁמַע יְיָ
 וַיִּבְרָא אֶת עֲנֵנוּ, וְאֵת עֲמָלֵנוּ,
 וְאֵת לְחֲצֵנוּ.³

וַיִּבְרָא אֶת עֲנֵנוּ, וְאֵת עֲמָלֵנוּ, וְאֵת לְחֲצֵנוּ. — in order to oppress them with their burdens

The text points out that the prime purpose of forcing the Israelites to work was not to have the cities built, but simply to oppress and torture them. The Talmud explains that they were told to build in a marshy area, where the bricks would inevitably sink into the ground. After laboriously erecting a brick wall, the slaves would return only to find that all their labor was for naught, having been swallowed by the swamp.

It is told that a man was once sentenced to twenty-five years of hard labor, and was shackled to a huge wheel fixed in the wall, which he had to crank during all his waking hours. As he turned the heavy wheel, he would often try to imagine what he might be achieving through his backbreaking work. Perhaps he was turning a millstone that was grinding grain into flour, or perhaps he was bringing water up from a deep well to irrigate a field.

When the long sentence came to an end and the shackles were removed, the first thing this man did, broken in both body and spirit, was to go to the other side of the wall to see just what he had been accomplishing for twenty-five years. How shocked he was to discover that there was nothing there! Just a wheel in the wall, not attached to anything. At this point he broke down in tears. "Twenty-five years of hard work, all for nothing." The awareness that all his work was of no avail was far worse than the hard labor itself. The Egyptians knew this, and this is how they tortured their slaves.

[110]

קלח הלקה הגדה של פסח והלבוב

וירעו אותנו המצרים

שמעתי מאמ"ו זללה"ה שאמר בשעת הסדר בשם ספרים שהכונה היא שעשו אותנו לאנשים רעים, ואמרו עלינו שיש לנו מחשבות רעות לעשות דברים רעים, ויש בדברים אלו דברים עמוקים יותר כמו שפירשו בספרים, ונרחיב הדברים. פרעה הרשע שהוא קליפה של טומאה ידע היטב שצריכים להחליש את בני ישראל שיאבדו תקותם, ואז יהיה ביכולתו לנצח אותם בעניני יהדות ולהעבירם מיהדותם, ולכן רצה להכניס בהם יאוש, שיחשבו על עצמם שהם אנשים רעים, וממילא כבר אבדה להם התקוה. וזו הכונה וירעו אותנו, היינו שעשה אותנו כאילו אנו רעים בעצם לא במקרה.

ואיתא במשנה (אבות פ"ב ד"ג) אל תהי רשע בפני עצמך, וכתב הרמב"ם בפירוש המשנה שהכונה היא כי כשיחשוב האדם את עצמו לאיש רשע, והוא איש חסר ופחות, אז לא יגדל בעיניו כל חסרון שיעשה, כי הרי בין כך הוא כבר רשע, וכך הוא דרכו של יצר להכניס באדם מחשבות כאלו, כדי שיהי'איש מכל העתיד. ורבינו יונה הקשה על משנה זו כמה ששינוי הדין הזה בענין כרשע, וכתב לפרש דשם כתיב כרשע ולא רשע.

והרמב"ם כותב דבריו נראה בהרבה דברי חכמים וכו' וכו' שכתב הענין

הרמב"ם שפירש שמה שאמר משה רבינו שמעו נא המורים, זה היה התטא שנטה לצד הרגזנות, והקשה עליו הלא אם נענש עבור זה איך חזר לומר להם אחר כך ממרים הייתם עם ה' (דברים טו, כה). ופירשו הראשונים לחרץ הקושיא, שיש לחלק בין ממרים למורים, כי מורים הוא שם דבר, שהוא תואר לאיש שהוא בעצם כן, כי השם של כל דבר מורה על מהותו ועצמותו, ואם כן אם אומרים על בני ישראל שמעו נא המורים, הרי הדבר מורה על כך שבעצם הם כן. אבל ממרים הייתם עם ה', הרי הדבר הזה הוא שמוכיר להם חטאם, ואומר להם תוכחה על מה שחטאו.

וזו כונת רבינו יונה לחלק בין המשנה שאמר שאל תהי רשע, דהיינו שלא יהיה בעיני עצמו שהוא בעצם רשע, דהיינו שזה עצמותו, אבל כרשע צריך האדם לחשוב, דהיינו על המעשים שעשה מכבר שהם לא טובים וצריך לחזור בתשובה עליהם. וידוע מה שהקשה הרבנו רבי הענין ז"ע על הפסוק וכו' וכו' יעזוב רשע דרכו, וכי איזה דרך יש לרשע, ואך כתיב ודרכו ויתרין שיעזוב זה הרשעון שרשעות הוא דרכו ואין לו בדירה ואין לשנות את עצמו, ויזהה הוא כל מהותו לזהות רשע, ויעזוב המחשבה הפסולה הזאת, רק ידע שכל מה שעשה אינו אלא מעשה לא טוב ואין זה מדינתו כלל, כי הפנימיות של איש ישראל היא הדין לה יעמידו הוא בידו טוב

וי

וי

וי

וי

וי

יש

וי

22

פרק כ"א

יהודיע

הקרי מודעה אלא מאורסה נאלץ יהודה בל"ה נדמיה
 לאשה והול"ל אשתי את ועיד ק"ל כהא דההירח עדיף
 וא"כ עדיף עפי למתקן הדמיון על היתר ו"ל צס"ד
 דהיתר של אשתי הוא רק בימי טהרה זה אינו ברור
 אלא נשמש כי אם רק על פי דבריה שאומרה טהרה
 היא שהורה אחיה וכן לא עשה הדמיון על
 היתר אשתי ועיד כ"ל צס"ד כי עיקר היתר של אשתי
 נמשך אוחה אינו ברור נמשך אלא הוא משהו דלולין
 ברור רובא וכמ"ס בנדרה דלולין מנן דלולין ברור
 רובא ממנה אביו ולאנו מוח יומה ודילמא לאו אביו
 הוא וכן כחן דילמא אביו זמנה עם אמה של אשתי
 ונמללה אסורה לו כי היא אחרת מאביו או שמה היא
 לבדה ממנה ואסורה בקהל ונמללה היתה נשואין האיש
 עם האשה הוא משהו דלולין ברור רובא אבל איבדו
 אחותו הוא ברור דשניהם ילאו מרהם אשה נשתי הכל
 וכן נמו י"ט ספק נטויה אשתי נמל אונתה תהוו
 והרי היא אסורה עליו :

שם לימא לן מה לזה מן י"ל אמאי בקבא ממנו
 רק על מקהאס ו"ל צס"ד דלא ס"ד פטו
 בטולם אלא נהבו נמללה נטויה במקהאס אחת או שחיס
 ולא"ל לימא מה אמה מן שאל עדין לך :

שם מאי הו"י עלי לפרה ל"ל צס"ד מועדים בחול ה"ס
 כיצ' וסומן טולה ונשמחה בק' וקודס אוחות
 הו"ה יש מספר ב"ך ל"ה הו"י עלי לפרה ר"ל מועדי
 הו"ל שהם רמזים בלוחותיה שהם על שמי ומ"ס לידע
 אחר גרסה קשה אביו ר"ל לידע קאי על ישראל שר"ך
 אפי' לפשות המללה קודם בואה הגרסה דרי שדשו מה
 גרסה אביו עליהם ועד"ל פירש רבינו מהר"ם אלשיך
 ז"ל במאמרו מנחן לידע הטהורים :

שם הגמון וקמטין ובעלי זמורה י"ל הגמון גדול
 מקמטון אך שניהם מכוונים רובני סוכים
 אבל בעלי זמורה הם הולכים רגלי ואוחזים הזמורה בידם
 להכות בה וכן בעלי אנושין ואספרי שהם כנגד שלש מדותיה
 של טוטה שהם של השוכים ושל פטוים ושל פוחים :
שם אלו ת"ה שבבבל י"ל מסיבה מסיק הרמ"ו של
 צבל ו"ל צס"ד כי הם יעקב נאמר קודם שהם
 ישראל גם הם יעקב הוא כפיל וכן ישראל אינו כפיל
 וא"כ סדקן הוא יעקב יעקב ישראל כ"ה צבל ולכן דריש
 לכו על ת"ה שבבבל ואמרו ל"ן ופרחים ל"ל ל"ן זה
 הרמ"ו שהם דברים קטנים וקצרים ופרחים זה הפגפיל
 דאפי' י"ל ממנו דק ודק משמח הלב וכן הפחה מראה
 משמח אך אינו נאכל אלא נטל לחרק או נמו ל"ן הם
 הקוטרים שטיטין נהנטיה זמ"ו ל"ש"פ שהם רחוקים זמ"ו
 ופרחים הם טיטין שטיטין לוחה בהנטיה שנה ט"ל
 ישראלי נפרה זה ט"ל שמה את הפרי בתחילה י"ל אהי
 מן האין :

דף קמ"ו ישראלי נשמו על זה כי פסקה
 יצאמון יג' נמה הנה פסקת היתרה
 במעמד הר סיני וי"ל וי"ל וי"ל וי"ל וי"ל וי"ל וי"ל וי"ל
 יצאמון ו"ל צס"ד ט"פ מ"ב הגוף מהר"ו י"ל פ"ה
 דהא"ס מנרש ארס הנה מנרש פסקות וכן אינו א"כ
 יתכן כל פ"ה המהצטט א"ש"פ נמלל נכחיה הו"י פ"ה ה
 הנה הוא וזהו נק"ו ע"ה הציטין מן הר"ה היתרה ו"ל
 חסירה ברר ע"ה ו"ל ו"ל ו"ל ע"ה א"ש"פ א"ש"פ ו"ל
 נ"ס גם ידוע שמעמד הר סיני היה צ"ל ד"ה פ"ה ה
 ה"ל"פ ביהמה או המאוס נ"ש"פ א"ש"פ המהצטט נ"ש"פ
 כ"ה ע"ה מ"ו כי כ"ה ישראלי נשמו על זה ל"ן ו"ל
 יצאמון ה"ה חסירה ע"ה נ"ס ו"ל ו"ל ו"ל ו"ל ו"ל ו"ל
 חסירה ה"ה י"ל ו"ל ו"ל ו"ל ו"ל ו"ל ו"ל ו"ל ו"ל ו"ל
 ה"ה חסירה י"ל ו"ל ו"ל ו"ל ו"ל ו"ל ו"ל ו"ל ו"ל ו"ל
 ה"ה חסירה י"ל ו"ל ו"ל ו"ל ו"ל ו"ל ו"ל ו"ל ו"ל ו"ל
 ה"ה חסירה י"ל ו"ל ו"ל ו"ל ו"ל ו"ל ו"ל ו"ל ו"ל ו"ל

בן

שבת פרק נ

ודופקים בחוף שנאזניהם כי מניעה הארס מרחייה
 הקולות הוא מנח שהחלל מלא לוד עד שנדבק בעינים
 ממש לכך אין רואין הקולות העובדים נהוין וכמ"ס
 הרב אפי"ק יהודה בזה באורך ועל כן אם לא נשמו
 מנרש ארס הנחש שהוא הזממה ה"ו כ"ה א"ש קדוש
 שהיה במעמד הר סיני בלוחו מקום ששמרו כי ישראלי
 וכן פסקה זממהס נמלל פסיקה הזממה לא היתה
 מנח קבנת החורה שאלמו נעשה ונכחש אלא היתה
 מחמת עמידהס אלא הר סיני שס"ס יד"ל א"ש של מעלה
 וז"ה את האירר וממולא פירש ודעה ארס של נחש
 שהיה דבוק בהם לכך חלו הדבר במעמד הר סיני ולכן
 יש מ"ט בזה מעמד הר סיני צבל ו"ס :

דף קמ"ז חמרה דפרתיחא ומיה דיומסיה ל"ל צס"ד
 רעות שהים אלה נרמו בשמש כי
 פרויחא נקרא למערע אחי גורף כלומר ע"י י"ן זה אחי
 כח השכחה שהוא נורף כל הלימוד מלב הארס ומשליכי
 בחון ושס דיומסיה נחלק לשחיס שהם דיו מסיה וחובה
 דיו נהפוך דיו ר"ל במים א"ל יש חו"י שהוא דיו המסיה
 הארס לעזוב לימוד החורה וליתך אחר הארס החטונס:
שם למשין בהריווה וכו' הנה כחן הביא הש"ס
 המעשה בקיבור אך במדרש ב"ב דקפלה ט"פ
 כי השוק יחולל חסם איהא ח"ל חמשה הנמל"ס היו לו
 לרבי"ז כל זמן שהים קיים היו יושבין לפ"ו כשנפטר
 הלכו ליבנה וסך ר"ח בן ערך אלא אשתי לאמא"ס מקום
 מים יפים ומה יפה המחין להם שיבואו אלנו ולא ב"ה
 בק"ס ליתך א"ל"ס ולא הנחשו אשתי חמרה לו הפה
 והטעברים מי דרבו ליתך אלא מ"י הטעברים אלא הפה
 או הפה אלא טעברים שמע לה וישב לו עד ששכח
 הלמודו אח"כ ב"ו אלנו החכמים שאלו אוחו פ"ה חוטין
 ופה שטורים אח"ה מן טוב לאכלו בלפתן ולא היה יודע
 מהו לפתן ע"ש ולפ"ו אשתי גרמה בעתה שיסכה הלחמו
 ולכן פיה הכשילה לעשות המשל צפת ועכברים והמשילה
 אוחו לפת ולחכמים במחילת כבודם לעכברים שהם
 אחוים במקור השכחה ולכן האוכל מאלל טעברים
 גומס לו שכחה וכ"ה שמע ושחק ולא מיחה בה לכך כח
 השכחה הדבוק בעכברים נדבק בו ושכח הלמודו על ידי
 היין כי כל י"ן מסקה ויין פרויחא משכה וכן חלשה יש
 עוד לבעלה ויש לרעה לבעלה ואוחה אשה סיחה לו
 לרעה שהוא פ"ה ה"י שגורה ומנעה אוחו מן ה"י שהיה
 הורה ולכן כשבאו אלנו החכמים אח"כ שאלו אוחו שאלה
 אלה שיבין בה טהרה מעתהם ב"ב ב"ו אלנו ללמוד חורה
 במקום שיובב בו וסייע בו חוטין אך בהם קליפה וזה
 ידמה לימוד שא"ך בו הערובה מן טועה הגשמי ההבני
 אך שטורים ט"פ בהם קליפה קשורה בהם ידמו לתעוררה
 צ"ו וא"ה היו ב"ה"ס ללמוד אללו במקום טועה יפה היה
 דומה לימודם לפה שטורים ולא לפה הימים ומה שג"ס
 לו הרחילה במים דיומסיה יג"כ לכח הלמודו דלוח"ה
 בלחיה על ריב"ז שהים מונה שבה חמשה הלמודים
 דלמד בשבה של ר"ח בן ערך שרי"ה כמטין המהנדר
 ופירש רבינו יואה ז"ל שהיה צבל סברה ומהר"ם דברים
 מדמיו ט"פ נמל"ה היה כמטין מהנדר מניה וז"ה כן
 הוא מניה וז"ה מהנדר ומהנדר ולכן טהה נמנה א"ה
 מטין מהנדר בהמחיה דוקא לא מנעיה ש"ה"ה א"ה
 פ"ה המטין מהנדר ביהמה ש"ה"ה לו מנכה א"ה א"ה
 מטין מ"ס כ"ה ש"ה"ה של חוטיות של פ"ה ה"ה ש"ה"ה
 עומה המהרה צבה א"ה צ"ה ע"ה ש"ה"ה לו ה"ה ה"ה
 המהרי מ"ה הפנה לו המו"ס י"ג ו"ל ו"ל ו"ל ו"ל ו"ל ו"ל
 ע"ה במש"ה של חוק"ס נ"ס"ן ע"ה נע"ה ל"ס"ס ל"ס"ס
 י"ג ו"ל ה"ה"ה מ"ה ש"ה צ"ה צ"ה צ"ה צ"ה צ"ה צ"ה
 ולכן מדמיוס בו צבתה האנושית ש"ה א"ה לו נ"ס"ן

טוב ז
 זנר
 לו מו
 אוחו
 חסרה
 טהה
 ה"ה
 פסו"ה
 שהוא
 הנה
 אפי"ו
 דבר
 ועבר
 רז"ג
 דבן
 ל"ס
 ח"ו כ
 הפלה
 כמטי
 זה כ
 ש"ב
 למיד
 בחון
 שמה
 באו"ה
 חכמי
 כפה
 י"ה
 ולכן
 לחלמי
 לחדין
 יקינו
 וחח"ו
 ערכה
 עלי
 צינתן
 והנה
 הש"ה

Every generation a person is obligated to regard himself as if he had come out of Egypt, as it is said: "You shall tell your child on that day, it is because of this that the Lord did for me when I left Egypt." (Ex. 13, 8) The Holy One, blessed be He, redeemed not only our ancestors from Egypt, but He redeemed also us with them, as it is said: "It was us that He brought out from there, so that He might bring us to give us the land that He swore to our ancestors." (Deut. 6, 23)

the matzot are covered and the cup of wine raised until after the blessing for the wine.

Thus it is our duty to thank, to laud, to praise, to glorify, to call, to adore, to bless, to elevate and to acclaim the One who did all these miracles for our ancestors and for us. He took us from slavery to freedom, from sorrow to joy, and from mournings to festivity, and from deep darkness to great light, and from bondage to redemption. Let us therefore recite before Him a new song, *Halleluyah*, Praise God!

And we found the new in the familiar; that in the old words of the *Hallel* and the familiar melody in which we chant them, we can indeed find elements that are tantalizingly new: not only the newness of rhythm, the fact that for the first time these words were not recited in this mood, at this table, and in this manner. But new insights are possible, insights that come with age and wisdom too, experience.

The old and the new are combined in the rhythm of Judaism. Both instincts are satisfied. The ancient *Hallel* is indeed also a *shirah hadashah*. All of life is open to this meeting of old and new in rhythm. Nature is the same every year, there is nothing new under the sun" (Ecclesiastes 1:9). Springtime is as fresh as the earth itself. We go through it every year. We know just of what it consists, yet it refreshes anyone ever tired of the first breath of spring? Are we bored by the first explosion of delicate colors? Do we recoil from it, sneering, "Oh, that color and thing again"? Indeed not! The old season is always new! Every day we are aware of the old work of creation. Old and new are combined. And does not all nature nature? Who but a philistine, a totally unaesthetic and insensitive philistine would turn aside from an Old Master's painting, or an old and beautiful sculpture, with the words, "Oh, I saw that — or heard that — once before. It's the same old thing!"

את כְּרֵעַבְדְּתֶם, אֲשֶׁר עָבְדוּ בְהִים גִּבּוֹרִים. (שמות א', י'
בְּכָל־דֹּר (דֹּר חֵיב אָדָם לְרֹאוֹת אֶת־עַצְמוֹ, כֹּאֲךָ הוּא יֵצֵא מִמִּצְרַיִם, שְׁנֹאמַר: וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא מַה עָבַדְתָּ זֶה עֲשָׂה יי לִי, בְּצֵאתִי מִמִּצְרַיִם. (שמות י"ג, ה'
אֶת־אֲבוֹתֵינוּ בַלְבָּד, גַּאֲל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֶלֶּא אִךְ אוֹתֵנוּ גַאֲל עִמָּהֶם, שְׁנֹאמַר: וְאוֹתֵנוּ הוֹצִיא מִשָּׁם, לְמַעַן הִבִּיא אֹתֵנוּ, לְתֵת לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְתֵּינוּ.
(יְדֻבְרִים ה' כ"ג')

מִנְחִים אֶת הַמַּצּוֹת וְנִתְּנוּ אֵת הַכּוֹס עַד אַחֵר בְּרַבֵּת
וְנֹא מִרְיָהֵן וְנִחַן מִי' תַעֲלֵג ט"ז

לְפִיכָךְ אֲנַחְנוּ חֵיבִים לְהוֹדוֹת, לְהַלֵּל, לְשַׁבַּח, לְפָאֵר, לְרוֹמֵם, לְהַדָּה, לְבָרֵךְ, לְעַלָּה וּלְקַלֵּם, לְמִי שֶׁעָשָׂה לְאַבְוֵתֵינוּ וּלְנוּ אֶת־כָּל־הַנְּסִים הָאֵלֵּן. הוֹצִיאֵנוּ מֵעַבְדוֹת לְחֵרֻת, מִיָּגוֹן לְשִׂמְחָה, וּמֵאֲבֵל לְיוֹם טוֹב, וּמֵאֲפֵלָה לְאוֹר גְּדוֹל, וּמִשְׁעָבֹד לְנֶאֱלָה. וְנֹאמַר לְפָנָיו שִׁירָה חֲדָשָׁה. הַלְלוּיָהּ:

שִׁירָה חֲדָשָׁה We breathlessly wait for the new song we have just said we will sing. A new melody from Israel? New lyrics by a great Hebrew poet? Brand new verses created for today by some latter-day Judah Halevi? No, not at all. Instead: the old, tried, worn *Hallel*. The same *Hallel* we have been reciting for decades, the same *Hallel* our fathers and grandfathers, and their fathers and grandfathers before them, back to the days of King David, have been reciting every single year at the Seder table as well as on festivals and *Kosh Hodesh*. And yet we introduce *Hallel* with a flourish: a new song! So puzzled were some commentators on the Haggadah by this apparent anomaly of announcing a new song and singing an old one, that they suggested that the words *shirah hadashah* were a mistake, perhaps put in by an over-exuberant copyist, and ought to be omitted in a correct reading of the text!

And yet the Jewish tradition as such has not accepted these suggestions. It has experienced no perplexity and has refused to be puzzled and confounded by the presentation of the old *Hallel* as a *shirah hadashah*. For our people throughout the ages have instinctively understood that the rhythm of Torah combines the old and the new; that it allows us to recognize the familiar in

חבל קיים

הגדה של פסח

234

הרחמן הוא זכנו לימות המשיח ולחיי העולם הבא. מגדול ישועות מלכו ועשה-חסד למשיחו לדוד ולזרעו עד-עולם. עשה שלום במרומיו, הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל, ואמרו אמן.

ליום שכלו טוב, ליום שכלו ארך

וְגֵאוֹן רַבִּי שִׁמְעוֹן שׁוּוֹאב זצ"ל זָכָה וְשָׁהָה שְׁבַת אַחַת בְּמַחְצַת הַחֲפֵץ חַיִּים זצ"ל. כְּשָׁבָא לְפָנָיו בְּעֶרְב שְׁבַת, שָׁאָלוּ הַחֲפֵץ חַיִּים: "כִּשְׁאַתָּה אוֹמֵר בְּבִרְכַת הַתּוֹרָה 'חַיִּי עוֹלָם נָטַע בְּתוֹכֵנוּ, לְמָה אַתָּה מַחְפֵּן?"

כיצד לשהות לנצח במחצת הקדוש ברוך הוא

תמה לשאלה. ושתק.

דחק בו החפץ חיים: "הלא מברך אתה ברפת התורה, מה פרושם של 'חיי עולם'?"

משלא ענה, הסביר החפץ חיים: "בעוד מאה שנה, היכן תהיה? עם הקדוש ברוך הוא! ובעוד חמש מאות שנה? באותו מצב, עם הקדוש ברוך הוא! ובעוד חמשת אלפים שנה? עדין באותו מצב, עם הקדוש ברוך הוא! ובעוד חמש מיליון שנים? בלא שנוי, באותו מצב, עם הקדוש ברוך הוא! הרי לך פרושם של 'חיי עולם': נצח נצחים! ובמה תלויה דגנת הקרבה אליה תגיע - בלמוד התורה: עוד דף גמרא, יותר קרוב. עוד דף, עוד יותר קרוב!"

"אבל", הוסיף, ואמר, "יש דבר שידחה ממחצתו של הקדוש ברוך הוא, וגם דחיה זו נצחית היא - להשאר מחוץ לשערים הנעולים לחמט מאות וחמשת אלפים, וחמט מיליון שנים! לפת מספרו לשון הרע אינה יואה פני שכונתו, כיצד יזכר שמו, ומשנדהות, נדהות הוא לעת, לנצח נצחים. מסלקה מיום שכלו טוב ומיום שכלו ארך, החטא לעולם. הרי לך עמק הכתוב כי האיש החפץ חיים - חיים נצחיים ובלתי פוסקים נצח לשנות כרע... יסוד מרע, כדברים אסורים, ועשה טוב במקני תורה. יחוסר בחיי עולם..."

הרחמי היא זכנו לימות המשיח

החפץ חיים

נסע ליריד

השלג, וס

כשהגיעו

אכל נקיע

הפונדק.

ואמר: "ה

"אולי

גחן ה

כשהסיר

של הגבי

וקעם.

חמאה!"

שנמסה ו

נשא

- היא כ

"אכן

- אבל ז

"שי

מועיל

כ

הר

ג

י

כ

ח

ק

י

י

(27)